

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว*

รัตนา จักกะพาก**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม***

มหาวิทยาลัยศิลปากร

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** รองศาสตราจารย์ ดร. คณະนิตศศาศตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Email: rattana.c@chula.ac.th)

*** ดร. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

(Email: kimketanon@hotmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันด้านการบริหารจัดการศึกษา ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากบุตรแรงงานต่างด้าวที่กำลังศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 400 คน และวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่ระดับนโยบาย องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน เด็กนักเรียน และคนในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย พบว่า 1. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ไม่ทราบมากที่สุดคือเรื่องของค่าใช้จ่ายในการเรียน ขณะที่ข้อมูลที่ทราบมากที่สุดคือเรื่องของหลักสูตรการเรียน การสอน ในด้านข้อมูลที่ต้องการทราบมากที่สุด คือเรื่องแนวทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เรื่องของจำนวนครูที่ดูแลเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษามากที่สุด รวมถึงด้านนโยบายการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นสูงสุด 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 11 ด้าน ได้แก่ 1) กฎหมายและนโยบายการศึกษา 2) ครูผู้สอน 3) การเรียนการสอน 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน 5) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน 6) ค่าใช้จ่ายในการเรียน 7) สื่อการสอน 8) เนื้อหาหลักสูตร 9) การติดตามและประเมินผล 10) ผู้ปกครอง และ 11) การบริการต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผลการประเมินทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ซึ่งถือว่ารูปแบบดังกล่าวอยู่ในระดับที่ใช้ได้

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการศึกษา, บุตรแรงงานต่างด้าว

The Development of an Educational Management Model for Migrant Children^{*}

Ratana Chakkaphark^{**}

Chulalongkorn University

Ratchadaporn Ketanon Neawheangtham^{***}

Slipakorn University

^{*}This article is part of Thesis on the title of The Development of An Educational Management Model for Migrant Children in Thailand, Faculty of Education, Slipakorn University.

^{**}Associate Professor, Ph.D, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University (Email: rattana.c@chula.ac.th)

^{***}Ph.D., Department of Foundation of Education, Faculty of Education, Slipakorn University (Email: kimketanon@hotmail.com)

Abstract

Research objectives cover the following: 1) to study current situation of education management for migrant children, 2) to study problems and obstacles in managing education and 3) to develop a model of education management for migrant children. The research methodology applies a mixed method research. While quantitative approach collects data from 400 migrant children, qualitative approach gathers information from students, students, government officer, NGOs, parents, school administrators, teachers, students and people in the community. The instrument in this research contains questionnaires and an interview guideline. The data is analyzed, utilizing ratio, average, standard deviation, and modified priority needs index (PNI Modified), as well as content analysis.

The research findings are summarized as follows: 1. The most un-known information on education management was the cost of education, while the most well-known data was the school curriculum. The most wanted information was plans to pursuit higher education. The cost of current education was the top ranked issue of discussion, whereas issue on community's participation in education was ranked last. The number of teachers in charge was the most influential factor that impacts education management. Also, regulations and policies on education were the most necessities. 2. The development of education-management models for migrant children must consider 11 components: 1) Policies and Regulations on Education for migrant children 2) Teachers 3) Teaching 4) Community's participation in education management 5) Children

Preparation 6) Cost of Education 7) Instructional Media 8) Curriculum for migrant children 9) Monitoring and Evaluation 10) Migrant children's parents, and 11) Services Learn about education which should be assessed by qualified persons, with average comprehensive evaluation higher than 3.50. The said pattern is regarded as feasible.

Keywords: model of education management, migrant children

บทนำ

นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 90 ภูมิภาคเอเชียมีการโยกย้ายของกลุ่มคนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการไปทำงานตามสัญญาจ้างและรวมถึงการลักลอบเข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมายตามประเทศต่างๆ องค์การสหประชาชาติได้ทำการศึกษาและประมาณการว่า ในปี พ.ศ.2593 หรืออีก 34 ปีข้างหน้า จะมีประชากรที่พำนักอยู่นอกแผ่นดินเกิดของตนมากถึง 405 ล้านคน (International Organization for Migration: IOM) (IOM, 2010: 3)

สำหรับประเทศไทยจากอดีตแรงงานข้ามชาติเป็นเรื่องของแรงงานที่ได้มาจากการสู้รบจึงอยู่บนฐานของการใช้อำนาจบังคับ แต่ทว่าในปัจจุบันแรงงานต่างชาติหรือที่กระทรวงแรงงานใช้คำว่าคนต่างด้าว ตามที่ระบุในพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ.2551 อันหมายถึงบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (กระทรวงแรงงาน, 2551) เกิดขึ้นจากการพิจารณาตัดสินใจของผู้ย้ายถิ่นที่อยู่บนฐานของประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นเสมือนการแสวงหาทางเลือกในการพยายามที่จะเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น มิใช่เหตุผลจากภัยสงครามการสู้รบอีกต่อไป (Castles & Miller, 2004) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่หลบหนีเข้ามายังประเทศไทยภายหลังปี พ.ศ.2519

จากแนวโน้มของสถานการณ์การย้ายถิ่นที่ปรากฏ สอดคล้องกับแนวนโยบายของประเทศไทยต่อกลุ่มผู้ย้ายถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ประสงค์เข้ามาทำงาน อันมีมาตรการนโยบายที่ชัดเจนมากขึ้นเป็นลำดับ ดังจะพิจารณาได้จากการประกาศใช้กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของคนต่างด้าว เช่น การนำนโยบายชาตินิยมมาใช้เพื่อกำหนดสัญชาติของแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการโรงสีและงานก่อสร้างที่รับงานจากภาครัฐ ในปี พ.ศ.2490 (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2559) และในปี พ.ศ.2547 รัฐได้ดำเนินการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา ทั้งระบบ ในโอกาสนี้มีแรงงานต่างด้าวมารายงานตัวทั้งหมด 1,284,920 คน

ในระยะต่อมาได้มีการผ่อนผันการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเป็นระยะ จนกระทั่งปัจจุบัน (มกราคม พ.ศ.2559) มีจำนวนแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยและได้มาขออนุญาตทำงานทั้งสิ้น 1,274,241 คน กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย

แรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนหนึ่งได้นำครอบครัวเดินทางติดตามมาด้วยตามข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการจัดระบบการทำงานของคนต่างด้าว (ศจต.) ในปี พ.ศ.2547 พบว่า จำนวนของผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 103,082 คน คิดเป็นร้อยละ 8.02 ของจำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทั้งหมด ในจำนวนนี้มีผู้ที่อายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 93,082 คน คิดเป็นร้อยละ 90.30 ของจำนวนผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน (กรมการจัดหางาน, 2548) พสุภา ชินวราโสภาค และคณะ ได้คาดประมาณจำนวนต่ำสุดของแรงงานต่างด้าวที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.2555 ไว้ที่จำนวน 25,073 คน ขณะที่จำนวนมากที่สุดที่คาดประมาณอยู่ที่จำนวน 36,771 คน (Chinvarasopak, et al., 2013)

นอกจากเด็กจะเดินทางมาพร้อมกับผู้ปกครองแล้ว ยังพบว่ามีแรงงานต่างด้าวบางส่วนได้มาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลต่างๆ ในประเทศไทย อาทิเช่น ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ในปี พ.ศ.2557 มีจำนวนเด็กที่คลอดจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้น 3,915 คน ในปี พ.ศ.2556 มีจำนวนเด็กคลอดจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้น 3,103 คน ในปี พ.ศ.2555 มีจำนวนเด็กคลอดจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้น 2,929 คน ขณะที่จังหวัดที่มีชายแดนเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิเช่นโรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดตาก อันเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ชายขอบติดกับประเทศพม่า ในปี พ.ศ.2556 มีจำนวนเด็กคลอดจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้น 6,109 คน ในปี พ.ศ.2555 มีจำนวนเด็กคลอดจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้น 6,550 คน ในปี พ.ศ.2554 มีจำนวนเด็กคลอดจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้น 6,026 คน (เปรมใจ วังศิริไพศาล, 2557)

นอกเหนือจากจำนวนของบุตรแรงงานต่างด้าวที่มาคลอดและบางส่วนอาศัยอยู่ต่อในประเทศไทยตามตัวเลขสถิติดังกล่าวข้างต้น ยังปรากฏความเกี่ยวโยงต่อโอกาสการประสบปัญหาของบุตรแรงงานต่างด้าว อาทิเช่น การเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ จากการถูกล่อลวงเป็นผลให้เด็กต้องทำงานที่ไม่เหมาะสม ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่เรื่องค่าแรง จำนวนชั่วโมงในการทำงาน ไม่ได้รับสวัสดิการ ถูกทำร้ายหรืออยู่ในธุรกิจทางเพศ แม้กระทั่งการถูกบังคับให้เป็นขอทาน (ชีววรรณ ยอดพยุง และนรรรัตน์ อาชนิจกุล, 2547) และพบว่ามีบุตรแรงงานต่างด้าวบางส่วนสมัครใจเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร

สภาพปัญหาที่ปรากฏส่วนหนึ่งมาจากการขาดโอกาสทางการศึกษาของบุตรแรงงานต่างด้าว (ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย, 2549) ความสำคัญของการเข้าถึงระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ได้รับการตระหนักและให้ความสำคัญพิจารณาได้จากการประกาศปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Declaration on Education for All) ในปี พ.ศ.2533 อันมีเป้าหมายเพื่อขจัดช่องว่าง อุปสรรคที่จะเป็นสิ่งขัดขวาง และเพิ่มโอกาสให้เด็กเข้าถึงระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กด้อยโอกาส อันเป็นมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรม

เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2548) ประเทศไทยโดยคณะรัฐมนตรีมีมติให้เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาของไทยได้แม้ไม่มีหลักฐานประจำตัวใดๆ ก็ตาม แต่ทว่าเมื่อพิจารณาจำนวนบุตรแรงงานต่างด้าวที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครประจำปีการศึกษา 2558 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2559) มีจำนวน 1,563 คน แต่หากพิจารณาจากตัวเลขคาดประมาณเด็กไร้สัญชาติ บุตรแรงงานต่างด้าวและเด็กไทยในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครที่ถูกใช้แรงงานโดยมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ที่ระบุว่าไม่มีต่ำกว่า 20,000 คน (ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่ง

เอเชีย, 2549) จึงยังเป็นจำนวนที่มีส่วนต่างอยู่สูงมากระหว่างเด็กที่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาและเด็กที่ต้องถูกใช้ให้ทำงานอย่างผิดกฎหมาย

ปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาของบุตรแรงงานต่างด้าว จากรายงานการติดตามสถานการณ์การศึกษาของสถาบันรามจิตติ พบว่า การไม่ได้เข้าเรียนของเด็กเกิดจากปัญหาที่พ่อแม่ไม่รู้ข้อมูล ปัญหาค่าใช้จ่าย ปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรม ปัญหาการสื่อสาร และปัญหากลัวถูกจับกุม แต่หากสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวได้อย่างเหมาะสม ตรงตามความต้องการ และก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปใช้ได้จริงสำหรับกลุ่มบุตรแรงงานต่างด้าวที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขการดำเนินชีวิตที่แตกต่าง ย่อมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้บุตรแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ระบบการศึกษาได้มากขึ้น อันจะขจัดการใช้แรงงานเด็กอย่างผิดกฎหมายได้อีกทางหนึ่งด้วย

บทความนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอถึงองค์ประกอบที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว ตลอดจนข้อคิดเห็นจากบุคคล องค์กร หน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษา อันเป็นส่วนหนึ่งของผลงานวิจัย เรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยที่ได้ดำเนินการวิจัยในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้

บททวนวรรณกรรม/แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

จากแนวคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการเปิดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาได้อย่างทั่วถึงกับคนทุกกลุ่ม อันหมายถึงการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม อันเป็นสิทธิเบื้องต้นที่มนุษย์ทุกคนต้องได้รับ หรือที่เรียกว่าการศึกษาเพื่อปวงชน หรือ Education for all (EFA) ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาไว้ 6 เป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557: 10-13) ประกอบด้วย

1. การดูแลและการศึกษาเด็กปฐมวัย (Early Childhood Care and Education)
2. การศึกษาระดับประถมศึกษา/การศึกษาขั้นพื้นฐาน (University Primary/Basic Education)
3. การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของเยาวชนและผู้ใหญ่ (Meeting the Needs of Youths and Adults)
4. ยกระดับการรู้หนังสือในผู้ใหญ่ (Improving Adult Literacy Level)
5. ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันด้านการศึกษาระหว่างชายกับหญิง (Gender Parity and Equality in Education)
6. คุณภาพการศึกษา (Quality of Education)

การเปิดโอกาสและให้ความสำคัญดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนการเปิดประตูทางด้านการศึกษาให้กับคนทุกกลุ่ม และการเข้าถึงระบบการศึกษาเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ แต่ต้องพิจารณาถึงคุณภาพและความเหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายมากขึ้น การวิจัยนี้จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา แนวคิดเรื่องระบบการเรียนการสอน แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดสิทธิและโอกาสทางการศึกษา เข้ามาพิจารณาในการกำหนดประเด็นที่ศึกษา ตลอดจนกำหนดองค์ประกอบของการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิด/ทฤษฎี	ประเด็นที่ศึกษา	องค์ประกอบของการพัฒนาระบบการศึกษา
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา	รูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อช่วยกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการ โดยอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่มีกระบวนการขั้นตอน มีประสิทธิภาพ และอยู่บนพื้นฐานการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - จุดมุ่งหมายทางการศึกษา - การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ - การประเมินผลการเรียน - การเตรียมการ - การดำเนินการ
แนวคิดเรื่องระบบการเรียนการสอน	การเรียนการสอนอย่างมีระบบ เพื่อช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ตัวป้อน กระบวนการ ผลผลิต และการติดตามประเมินผล และปรับปรุง	<p><u>ตัวป้อน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอน - ผู้เรียน - หลักสูตร - สิ่งอำนวยความสะดวก <p><u>กระบวนการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินการสอนและเสริมพื้นฐาน - การสร้างความพร้อมในการเรียน - การใช้เทคนิคการสอนต่างๆ <p><u>การติดตามประเมินผลและปรับปรุง</u></p>
แนวคิดการมีส่วนร่วม	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ในมาตรา 8 (2) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ โดยระบุว่า “...ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา...” มาตรา 9 เรื่อง การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ใน (6) ระบุว่า “...การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านกฎหมายและนโยบายการศึกษา - ด้านผู้ปกครอง - ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิด/ทฤษฎี	ประเด็นที่ศึกษา	องค์ประกอบของการพัฒนาระบบการศึกษา
	ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น...” อันเป็นหนึ่งใน 6 หลักการตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ	
แนวคิดสิทธิและโอกาสทางการศึกษา	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในหมวดที่ 2 เรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 (1) ได้ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคล มีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...”	- ด้านค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบุตรแรงงานต่างด้าว

นอกจากแนวคิดทางด้านการศึกษา ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการอพยพเข้าและการรับรู้อพยพโดยพิจารณาผลกระทบต่อสังคมเจ้าบ้าน (Theory of Immigrant Reception and Incorporation Talking Proper Account of The Impact of Host Societies) มาประกอบการพิจารณาสถานการณ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันที่กลุ่มแรงงานข้ามชาติและบุตรต้องเผชิญ โดย Jeffrey G. Reitz (2002: 1007) ได้สรุปว่า ทฤษฎีการอพยพเข้าและการรับรู้อพยพโดยพิจารณาผลกระทบต่อสังคมเจ้าบ้านนี้ใช้อธิบายถึงผลกระทบที่มีของผู้อพยพเข้าต่อสังคมเจ้าบ้าน

โดยใช้ 4 มิติหลักของลักษณะสังคมประเทศไทยในฐานะเจ้าบ้านที่ผู้อพยพได้เข้ามาปฏิสัมพันธ์ด้วย ดังนี้

1) ลักษณะสังคมเจ้าบ้านที่ผู้อพยพเข้ามาปฏิสัมพันธ์ ซึ่งมีความเกี่ยวพันทางชาติพันธุ์และเชื้อชาติในสังคมเจ้าบ้านก่อนการอพยพเข้า (Pre-existing Ethnic and Race Relation in Host Societies)

2) ในเรื่องของตลาดแรงงานและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Labour Markets and Related Instruction)

3) นโยบายและโครงการของรัฐบาล (Government Policies and Program)

4) ขอบเขตพรมแดนระหว่างประเทศและกระแสโลกาภิวัตน์ (International Boundaries and Globalization)

จากองค์ประกอบของมิติทั้ง 4 องค์ประกอบ เป็นการช่วยอธิบายให้เห็นภาพของการยอมรับ รับรู้ของคนในชุมชนเดิมในฐานะเจ้าบ้าน ซึ่งก็คือคนไทยในพื้นที่ ต่อการเข้ามาอยู่และใช้ทรัพยากรร่วมกันของกลุ่มที่เข้ามาใหม่ซึ่งในการวิจัยนี้คือบุตรแรงงานต่างด้าวและในบางกรณีก็มีความเกี่ยวข้องถึงตัวพ่อแม่ผู้ปกครองที่เข้ามาในฐานะแรงงานที่เข้ามารับจ้างในสถานประกอบการต่างๆ ในพื้นที่

วิธีการวิจัย

การวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันด้านการบริหารจัดการศึกษาของบุตรแรงงานต่างด้าว 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของบุตรแรงงานต่างด้าว และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว โดยมีรูปแบบวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ในด้านเนื้อหาได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาสำหรับ บุตรแรงงานต่างด้าว สภาพปัญหา ความต้องการเพื่อขอรับบริการการศึกษา ตลอดจนรูปแบบการจัดการศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับบุตร แรงงานต่างด้าว ขอบเขตด้านพื้นที่ทำการวิจัยได้แก่ โรงเรียนในกำกับของรัฐที่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยอาศัยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) อันเป็นการแบ่งประชากรออกตามพื้นที่และดำเนินการสุ่มตัวอย่าง จาก 3 พื้นที่ ตามการแบ่งของเขตการปกครองระดับอำเภอ อันประกอบด้วย อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอกระทุ่มแบน เพื่อให้เกิดการ กระจายของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ปรากฏแต่ละอำเภอเป็น ผลลัพธ์จากการคำนวณสัดส่วนร้อยละ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุตร แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครในระดับประถมศึกษา จำนวน 400 คน ตามการคำนวณค่าทางสถิติตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ โดยจำแนกเป็นผู้ที่ กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 198 คน อำเภอบ้านแพ้ว จำนวน 37 คน อำเภอกระทุ่มแบน จำนวน 165 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ระดับ นโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ผู้สอน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เด็ก นักเรียน และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่

ขั้นตอนหลักของการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ขั้นตอนที่ 2 การศึกษา สถานการณ์ของการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในปัจจุบัน โดยใช้ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และรวบรวมข้อมูลโดยอาศัย แบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และความจำเป็น ในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง ขั้นตอนที่ 4 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงาน

ต่างด้าว ภายใต้ข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยในชั้นตอนที่ 1-3 ชั้นตอนที่ 5 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และการนำไปใช้ประโยชน์ของรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาสถานการณ์การจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในปัจจุบัน และปัจจัยแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

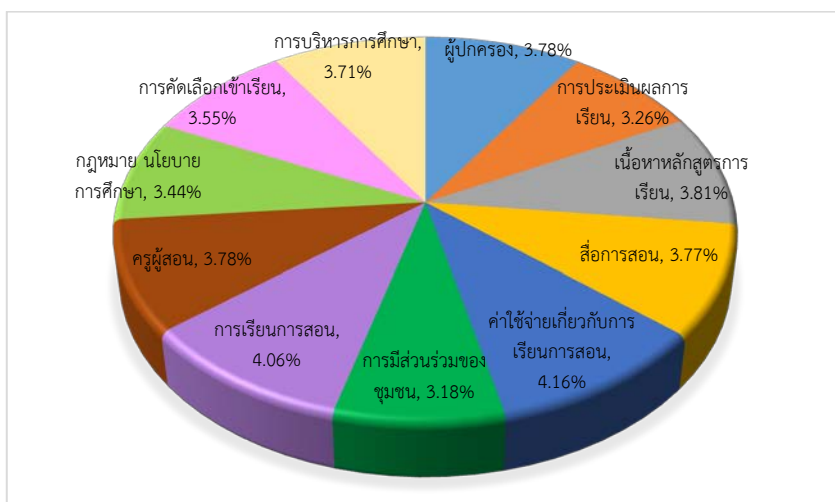
1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าโดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย อายุระหว่าง 10-12 ปี มีสัญชาติพม่า เชื้อชาติมอญ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครมานาน 6-9 ปี โดยพักอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ การมาเรียนหนังสือของกลุ่มบุตรแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มาเรียนทุกวันอย่างต่อเนื่อง การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ทราบในเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอน ขณะที่เรื่องที่ไมทราบมากที่สุดคือเรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียน ในส่วนของความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องการทราบมากที่สุดคือเรื่องแนวทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว

บุตรแรงงานต่างด้าวมีความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่างกันโดยเมื่อพิจารณาเรียงลำดับความคิดเห็นจากความพึงพอใจมากที่สุดตามลำดับจากค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นในภาพรวม พบว่า บุตรแรงงานต่างด้าวมีระดับความคิดเห็นต่อประเด็นเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียน อยู่ในลำดับที่ 1 คือเห็นด้วยในระดับที่มาก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.16 ลำดับที่ 2 คือประเด็นเรื่องจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.06

ลำดับที่ 3 คือประเด็นเรื่องหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.81 ลำดับที่ 4 คือประเด็นเรื่องการสอนของครู มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.78 ลำดับที่ 5 คือประเด็นเรื่องสื่อการสอน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.77 ลำดับที่ 6 คือประเด็นเรื่องการบริหารการศึกษา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.71 ลำดับที่ 7 คือประเด็นเรื่องการศึกษาตัดเลือกเข้าเรียนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.55 ลำดับที่ 8 คือประเด็นเรื่องกฎหมาย/นโยบายการศึกษา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.44 ลำดับที่ 9 คือประเด็นเรื่องผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.39 ลำดับที่ 10 คือประเด็นเรื่องประเมินผลการเรียนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.26 และลำดับที่ 11 คือประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.18 (ดังกราฟนี้)

กราฟที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นพึงพอใจของกลุ่มบุตรแรงงานต่างด้าวต่อประเด็นต่างๆ ด้านการศึกษา

3. ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว

ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวตามความคิดเห็นของบุตรแรงงานต่างด้าวที่กำลังศึกษาอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า สามารถจัดแบ่งปัจจัยต่างๆ ตามระดับของผลกระทบออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลกระทบมาก ปัจจัยที่ส่งผลกระทบปานกลาง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบน้อย และปัจจัยที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุดหรือเกือบไม่ส่งผลกระทบเลย

4. ความต้องการและความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว

บุตรแรงงานต่างด้าวต่างมีความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ในสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน และความคาดหวังในเรื่องดังกล่าวในอนาคตในระดับที่แตกต่างกัน โดยภาพรวมทุกประเด็นบุตรแรงงานต่างด้าวมีความคิดเห็นเปรียบเทียบกับสภาพปัจจุบันกับสภาพความคาดหวัง มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ขณะที่สภาพความคาดหวังมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณารายประเด็นผลการวิจัยพบว่า ด้านครูผู้สอนบุตรแรงงานต่างด้าวมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันเท่ากับ 3.25 ขณะที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.23 ในประเด็นด้านชุมชนบุตรแรงงานต่างด้าวมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันเท่ากับ 3.43 ขณะที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.02 ประเด็นด้านค่าใช้จ่ายในการเรียนบุตรแรงงานต่างด้าวมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันเท่ากับ 3.77 ขณะที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.23 ประเด็นด้านสื่อประกอบการสอนบุตรแรงงานต่างด้าวมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันเท่ากับ 3.79 ขณะที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.15 (จากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเต็ม 5.00) ประเด็นด้านการจัดการเรียนการสอนบุตรแรงงานต่างด้าวในสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.74 ขณะที่ค่าเฉลี่ยของสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.32 ประเด็นด้านการประเมินบุตรแรงงานต่างด้าวมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.97 ขณะที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.18 ประเด็นด้านผู้ปกครองบุตรแรงงานต่างด้าวมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันเท่ากับ 4.00 ขณะที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.19 ประเด็นด้านบริการการศึกษาบุตรแรงงานต่างด้าวมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าต่อสภาพปัจจุบันเท่ากับ 3.83 ขณะที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพความคาดหวังเท่ากับ 4.06

เห็นได้ว่าตามทัศนะของบุตรแรงงานต่างด้าว รูปแบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน มีทั้งที่ตรงกับความต้องการและเห็นว่าเป็นประโยชน์ เช่น เรื่องของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียน เรื่องของการจัดการเรียนการสอน แต่ก็ยังพบว่า มีบางเรื่อง que บุตรแรงงานต่างด้าวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น รวมทั้งปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการศึกษา คือเรื่องของจำนวนครูที่ดูแล ทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่างๆ ก็ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในมุมมองของบุตรแรงงานต่างด้าว

ในส่วนของการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ระดับนโยบาย องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน เด็กนักเรียน คนในชุมชนในประเด็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. ความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว

จากสถานการณ์ทั่วไปของบุตรแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า จำนวนของบุตรแรงงานต่างด้าวมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น สาเหตุมาจากอัตราการเกิดในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นและบางส่วนเดินทางมาพร้อมกับพ่อแม่ผู้ปกครองและยังมีอีกจำนวนหนึ่งที่พ่อแม่รับเข้ามาในประเทศไทยเพื่อมาเรียนหนังสือในประเทศไทย สืบเนื่องจากนโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยสามารถเข้าถึงระบบการศึกษาของรัฐได้อย่างทั่วถึงและพยายามขจัดอุปสรรคที่จะทำให้เด็กไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาไทย เช่น การสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนโดยให้การสนับสนุนคิดเป็นรายบุคคลรวมทั้งการจัดหาชุดนักเรียน อาหารกลางวันและไม่เก็บค่าเล่าเรียนซึ่งสอดคล้องตามนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All)

*“การจัดการศึกษา สำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว
ทางเราก็ทำอย่างเต็มที่ ตอนนี้อยู่สถานศึกษาที่จัดการเรียนการ*

สอนและมีบุตรหลานต่างด้าวมาเรียน ก็มีทั้งโรงเรียนที่สังกัด สภฐ. กศน. ศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน และ โรงเรียนเอกชนบางแห่งก็รับเด็กกลุ่มนี้เข้าเรียน ซึ่งเราเปิด โอกาสให้เท่าเทียมกับเด็กไทย จะมีบ้างที่ต้องปฏิเสธไปก็ เพราะโรงเรียนเต็มแล้วจริงๆ เด็กก็ต้องหาที่เรียนใหม่” (นาย นริศ ทวีสุข, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2559)

กล่าวได้ว่า การเปิดโอกาสให้บุตรแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ระบบการศึกษา ยังเป็นการเพิ่มโอกาสในอนาคต พัฒนาคุณภาพชีวิตแก่บุตรแรงงานต่างด้าว ลด ปัญหาสังคม ลดปัญหาการเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควรของบุตรแรงงาน ต่างด้าวที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

“...พ่อแม่ที่เป็นแรงงานต่างด้าวบางคนก็ ต้องพาลูกไปทำงานด้วย เพราะไม่มีใครดูแล จะปล่อยทิ้งไว้ ที่ห้องเช่าก็กลัวอันตราย ให้เด็กอยู่คนเดียว แต่พอนำมาที่ ทำงาน ก็ไม่ได้ให้ทำอะไร ให้นั่งเล่น วิ่งเล่นอยู่แถวนั้น ให้อยู่ ในสายตา แต่พอมมีคนมาเห็น มาถ่ายรูปไปก็เป็นเรื่องราวใน พื้นที่สมุทรสาครมีการใช้แรงงานเด็ก เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่เรา กังวล และให้ความสำคัญต้องทำความเข้าใจกับตัวพ่อแม่เด็ก ด้วย รวมทั้งเจ้าของ เราก็คพยายามประสานให้จัดห้องสักห้อง ไว้ให้เด็กได้ไปอยู่ จะได้ไม่เกิดปัญหา...” (นายนิวัฒน์ รุ่ง สาศกร, รองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2559)

ตามที่ภาครัฐพยายามขจัดอุปสรรคต่างๆ เช่น เรื่องของค่าใช้จ่ายในการ เรียน การอำนวยความสะดวกในการเข้าสมัครเรียน หลักฐานการสมัคร ฯลฯ ล้วน มีความจำเป็น และสอดคล้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชน การได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม ของกลุ่มชนต่างๆ ตลอดจนจนเป็นการลดปัญหาสังคม เช่น การเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ก่อนวัยอันควร การตกเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาประโยชน์ การค้ามนุษย์ซึ่งขัดต่อหลักสากล เป็นต้น

2. การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค

“หากเราได้รับเด็กนักเรียนที่เป็นลูกของแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีหลักฐาน เข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย ก็ไม่แน่ใจว่าเราจะทำผิดระเบียบ ผิดกฎหมายไปด้วยหรือไม่ ก็จะพยายามเลี่ยงไม่รับ ตัดปัญหาที่อาจจะตามมา” (ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2559)

จากข้อมูลของผู้เกี่ยวข้องบางส่วนข้างต้น เห็นได้ถึงปัญหาด้านการรับนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ยังมีผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งที่ปฏิเสธที่จะรับบุตรแรงงานต่างด้าวเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ตนเองดูแล ทั้งนี้เนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับสภาพทางกฎหมายของผู้ปกครองที่ไม่แน่ชัด อาทิเช่น หากผู้ปกครองเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายและลักลอบทำงาน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงแรงงาน หากรับเด็กที่เป็นบุตรหรือผู้ติดตามจากแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้เข้าจะเรียน อาจส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาได้

นอกจากนี้ปัญหาด้านงบประมาณของสถานศึกษาหรือศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชนมีไม่เพียงพอในการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือศูนย์การเรียนรู้ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการมีงบประมาณที่เข้ามาสนับสนุนไม่แน่นอน ที่ผ่านมางบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการส่วนใหญ่เกิดจากหน่วยงานส่วนกลางจัดสรรให้ และเงินบริจาคจากบุคคลทั่วไปเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปได้อย่างไม่ชัดเจน ไม่สม่ำเสมอ

“ปัญหาสำคัญที่ทางโรงเรียนพบจะเป็นเรื่องของปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาคุณภาพชีวิตเนื่องจากรายได้น้อย ปัญหาการว่างงานของ

ผู้ปกครอง ปัญหาการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนเศรษฐกิจในชุมชนไม่เอื้อต่อการระดมทรัพยากรเพื่อใช้พัฒนาโรงเรียน หรือจัดกิจกรรมพิเศษ ที่ผ่านมาจาก โรงเรียนได้ของบประมาณสนับสนุนจาก อบต. แต่ต้องใช้ ระยะเวลาในการอนุมัติและได้รับเงิน” (นายอภิวัต บุญภมร, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศิริมงคล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2559)

นอกจากนี้สถานศึกษาหรือโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ ที่ได้รับเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียน ก็ยังคงพบปัญหาในเรื่องของ ความล่าช้าในการเบิกจ่าย หรือการเปลี่ยนแปลงจำนวนตัวเลขของนักเรียนที่มี อัตราการย้ายเข้าย้ายออกระหว่างภาคการศึกษา

ในประเด็นของการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ยังคงมีบางส่วนที่มอง ว่ากลุ่มบุตรแรงงานต่างด้าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา เพราะ สถานศึกษาต้องรับภาระจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็น ว่าการที่บุตรแรงงานต่างด้าวได้รับสวัสดิการและการสนับสนุนต่างๆ ด้าน การศึกษาเท่าเทียมกับเด็กไทยเป็นเรื่องที่ทำให้คนไทยเสียประโยชน์จากการนำ เงินภาษีของชาติมาสนับสนุนผู้ที่ไม่ได้เป็นคนไทย ขณะที่สามารถนำเงินจำนวน ดังกล่าวไปพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ ได้ ซึ่งจะเห็นว่ายังคงมีทัศนคติด้านลบต่อ บุตรแรงงานต่างด้าว

ปัญหาด้านครูผู้สอน พบว่า ครูมีปริมาณงานที่ต้องดูแลเพิ่มมากขึ้น ทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารและในส่วนของการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูดูแล นักเรียนได้ไม่ทั่วถึงและกระทบต่อการเตรียมการสอน ปัญหาด้านเนื้อหา หลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตาม อรรถาศัยนำมาใช้กับศูนย์การเรียนนั้นมีความยากเกินกว่าที่บุตรแรงงานต่างด้าว จะสามารถปฏิบัติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการคิดโครงงาน ปัญหาด้าน การเตรียมความพร้อม พบว่า การเตรียมความพร้อมสำหรับบุตรแรงงานต่าง

ตัวนั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญมาก แต่ยังพบปัญหาเรื่องของครูหรือพี่เลี้ยงที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ ปัญหาด้านผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองยังมีความไม่พร้อมที่จะสนับสนุนการศึกษาของบุตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของข้อจำกัดในด้านภาษา ส่งผลกระทบให้เกิดการขาดการติดตาม และการมีส่วนร่วมทางการเรียนของบุตร

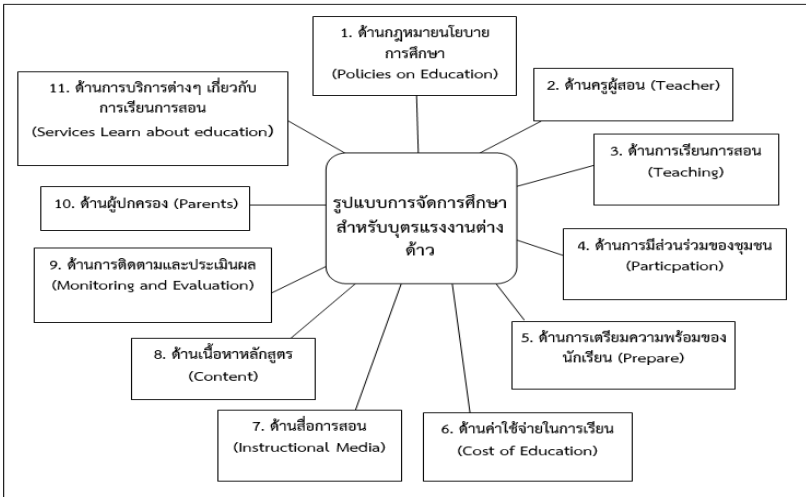
จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะพบได้ว่า อุปสรรคและปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวที่พบในจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย ปัญหาด้านการรับนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาในด้านความมั่นคง ปัญหาเรื่องทัศนคติ การมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหาเรื่องนโยบายที่ไม่ชัดเจน ปัญหาด้านครูผู้สอน ปัญหาด้านเนื้อหาหลักสูตร ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อม ปัญหาด้านผู้ปกครอง จึงควรพิจารณาจัดรูปแบบการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

สังเขปรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวที่เหมาะสม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวอย่างเหมาะสม โดยผ่านการพิจารณาและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวที่พัฒนาขึ้นนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 11 ด้าน คือ ด้านกฎหมาย นโยบายการศึกษา (Policies on Education) ด้านครูผู้สอน (Teacher) ด้านการเรียนการสอน (Teaching) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community's Participation) ด้านการเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Prepare) ด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน (Cost of Education) ด้านสื่อการสอน (Instructional Media) ด้านเนื้อหาหลักสูตร (Curriculum) ด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring

and Evaluation) ด้านผู้ปกครอง (Parent) และด้านการบริการต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน (Services Learn about Education)

จากแผนภาพข้างต้น สามารถอธิบายรายละเอียดได้ ต่อไปนี้

1. ด้านกฎหมายนโยบายการศึกษา (Policies on Education) ควรมีลักษณะที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้สำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว กฎหมายหรือนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาของบุตรแรงงานต่างด้าวมีความสอดคล้องกับความต้องการของบุตรแรงงานต่างด้าว ไม่ขัดแย้งกันเอง อีกทั้งเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งสถานศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีมาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน School with in School และที่สำคัญกฎหมายหรือนโยบายต่างๆ ถูกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และเท่าเทียมกับคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

2. ด้านครูผู้สอน (Teacher) ควรมีลักษณะที่มีความเอาใจใส่บุตรแรงงานต่างด้าวอย่างสม่ำเสมอ มีความเข้าใจในปัญหาและข้อจำกัดของบุตรแรงงานต่างด้าว สามารถให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาให้แก่บุตรแรงงานต่าง

ด้าว ในการช่วยแก้ไขปัญหาการเรียนได้อย่างดี มีเวลาให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข ปัญหาการเรียนอย่างแก่บุตรแรงงานต่างด้าวได้อย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาส ให้บุตรแรงงานต่างด้าวได้แสดงความคิดเห็นและอธิบายความต้องการ ซึ่งหาก ครูสามารถสื่อสาร พูดคุยกับบุตรแรงงานต่างด้าวได้อย่างไม่มีปัญหา ก็จะช่วย เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างครูผู้สอนและตัวบุตรแรงงานต่างด้าวได้ หรือมีการ เพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มีสัญชาติเดียวกับบุตรแรงงานต่างด้าว เพื่อลดปัญหาใน เรื่องของการสื่อสาร

3. ด้านการเรียนการสอน (Teaching) ควร มีลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความน่าสนใจ มีความหลากหลายและสร้างความตื่นตัวช่วย พัฒนาคุณภาพชีวิตของบุตรแรงงานต่างด้าวได้จริง สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีความสุข และรูปแบบการเรียนการสอน ควรพิจารณาในเรื่องการเรียนร่วม หรือเรียนแยกชั้นเรียนระหว่างบุตรแรงงานต่างด้าวกับ เด็กไทย เพื่อให้เกิดความเหมาะสม

4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community's Participation) ควร มีส่วนสนับสนุนการเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการเรียนของเด็ก อาทิ เช่น คนในชุมชนที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ควรเข้ามาสอนหรือจัดอบรมให้กับ นักเรียนในสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนใน รูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา รวมถึงมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมวันเด็ก วันสำคัญทางศาสนาให้มีความสำคัญต่อคุณภาพของโรงเรียน สถานศึกษา อีกทั้งชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมบริเวณ โรงเรียน และที่พักของบุตรแรงงานต่างด้าวให้มีความเหมาะสม สะอาด ปลอดภัย เอื้อให้เกิดการเรียนรู้

5. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Prepare) ควรจัดให้มีการจัด อบรมเตรียมความพร้อมด้านวิชาการแก่บุตรแรงงานต่างด้าวก่อนเข้าเรียนจริง จัดให้มีกิจกรรมการเข้าค่ายเพื่อปรับความคิดหรือทัศนคติของบุตรแรงงานต่าง ด้าว จัดให้มีการจัดประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ในการ

เรียนเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอแก่บุตรแรงงานต่างด้าว ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมแก่บุตรแรงงานต่างด้าวที่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น พร้อมทั้งประสานงานในเรื่องการศึกษาต่อแก่บุตรแรงงานต่างด้าว สถานศึกษาควรมีการจัดการให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว กรณีที่บุตรแรงงานต่างด้าวประสบปัญหาด้านการเรียน และจัดให้มีเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือตามศูนย์การเรียนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

6. ด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน (Cost of Education) ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของบุตรแรงงานต่างด้าวควรมีความเหมาะสม โรงเรียนควรมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการเรียนการสอนแก่ครูผู้สอน เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหาเอกสาร สื่อการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง อันจะทำให้การเรียนไม่มีอุปสรรคหรือปัญหา หากจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายพิเศษในการเรียนแต่ละภาคการศึกษา ควรคำนึงถึงฐานะการเงินของครอบครัวของบุตรแรงงานต่างด้าว

7. ด้านสื่อการสอน (Instructional Media) ควรมีลักษณะความเหมาะสมกับการเรียน มีความครบถ้วนตามที่บุตรแรงงานต่างด้าวต้องการ ช่วยให้บุตรแรงงานต่างด้าวเข้าใจบทเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับเนื้อหาและหลักสูตร มีความเข้าใจง่าย ทันสมัย ตรงประเด็น และหากมีค่าใช้จ่ายสำหรับสื่อการสอนควรมีความเหมาะสม บุตรแรงงานต่างด้าวสามารถชำระได้ หรือโรงเรียนมีการจัดเตรียมอุปกรณ์การศึกษา วัสดุการเรียน วัสดุประกอบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว มีการพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ของบุตรแรงงานต่างด้าว และมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยเป็นสื่อการสอนมากกว่าเดิม

8. ด้านเนื้อหาหลักสูตร (Curriculum) ควรมีลักษณะที่ความสอดคล้องตรงตามความสนใจและความต้องการของบุตรแรงงานต่างด้าว มีประโยชน์กับการ

ใช้ชีวิตของบุตรแรงงานต่างด้าว มิใช่เรียนเพื่อสอบเพียงอย่างเดียว เอื้อให้สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ ลดจำนวนชั่วโมงเรียน และเพิ่มชั่วโมงกิจกรรม เช่น การฝึกอาชีพ เลี้ยงปลา ปลูกผัก มีเนื้อหาหลักสูตรพิเศษที่เอื้อให้สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานเพื่อการสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อ สำหรับกลุ่มบุตรแรงงานต่างด้าวที่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

9. ด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ควรมีลักษณะของวิธีการประเมินผลในโรงเรียนที่มีความยุติธรรม มีความน่าเชื่อถือ มีความเหมาะสมกับพัฒนาการ อายุ และระดับการศึกษาของบุตรแรงงานต่างด้าว มีวิธีการประเมินความก้าวหน้าด้านวิชาการเป็นระยะๆ นอกเหนือจากการสอบหรือการประเมินในชั้นเรียนของครู และมีวิธีการแจ้งข้อมูลหรือผลประเมินรายบุคคลของบุตรแรงงานต่างด้าวอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีวิธีการติดตามประเมินผลด้านอารมณ์ ความรู้สึกของบุตรแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

10. ด้านผู้ปกครอง (Parents) ควรเปิดโอกาสให้บุตรแรงงานต่างด้าวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน มีการวางแผนการเรียนต่อร่วมกัน รวมถึงการดูแลติดตามผลการเรียน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของบุตรแรงงานต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง สอบถามปัญหาการเรียนของบุตรแรงงานต่างด้าวเป็นประจำ เข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนร่วมกับบุตรแรงงานต่างด้าวที่ทางโรงเรียนส่งเสริมหากมีโอกาส

11. ด้านการบริการต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน (Services Learn about Education) ควรมีห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ และห้องโสตทัศนูปกรณ์ ฯลฯ ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของบุตรแรงงานต่างด้าว และมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ เนื้อหาตรงกับความสนใจ และบริการต่างๆ ไม่มีการขอสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากผู้ปกครอง

จากองค์ประกอบทั้ง 11 ด้านดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวให้แก่ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวทำการประเมินและรับรองในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ด้านความสอดคล้องกับบริบท และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน โดยการให้ค่าคะแนน แบ่งออกเป็น 1-5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมที่สุด (ระดับ 5) เหมาะสม (ระดับ 4) เหมาะสมปานกลาง (ระดับ 3) เหมาะสมน้อย (ระดับ 2) เหมาะสมน้อยที่สุด (ระดับ 1) สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981: 82) ค่าคะแนนเฉลี่ย แต่ละข้อต้องมีค่าระหว่าง 5.00-2.50 คือ อยู่ระหว่างเกณฑ์ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความสอดคล้อง/การนำไปใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง ถึงมีค่าความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความสอดคล้อง/การนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด จึงจะถือว่าองค์ประกอบหรือรูปแบบนั้นมีความเหมาะสมนำไปใช้ได้ และจากผลการให้ค่าคะแนนการประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่าเฉลี่ยของทุกประเด็นอยู่ระหว่าง 3.8 ถึง 4.8

จากผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวพบว่า ภาพรวมของรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวที่ทางผู้วิจัยเสนอนั้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง มีความสอดคล้องกับบริบท และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยมีรายละเอียดผลการประเมินรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเด็นดังในตารางนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตร
แรงงานต่างด้าว จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

ประเด็น	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติ	ความ สอดคล้องกับ บริบท	การนำไปใช้ ประโยชน์ ได้จริง
หลักการสร้างรูปแบบ	4.00 (มาก)	4.60 (มากที่สุด)	4.00 (มาก)	4.40 (มาก)
ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	3.80 (มาก)	3.80 (มาก)	4.60 (มากที่สุด)	4.40 (มาก)
องค์ประกอบของรูปแบบ				
- นโยบายการศึกษา	4.20 (มาก)	4.40 (มาก)	4.80 (มากที่สุด)	3.80 (มาก)
- ครูผู้สอน	4.40 (มาก)	3.80 (มาก)	4.60 (มากที่สุด)	4.60 (มากที่สุด)
- การเรียนการสอน	4.80 (มากที่สุด)	4.20 (มาก)	4.00 (มาก)	4.80 (มากที่สุด)
- การมีส่วนร่วมของ ชุมชน	4.20 (มาก)	4.20 (มาก)	4.80 (มากที่สุด)	4.40 (มาก)
- การเตรียมความพร้อม	4.00 (มาก)	4.80 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)
- ค่าใช้จ่ายในการเรียน	4.60 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)	4.20 (มาก)	4.80 (มากที่สุด)
- สื่อการสอน	4.20 (มาก)	4.60 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)	4.60 (มากที่สุด)
- เนื้อหาหลักสูตร	5.00 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)	4.20 (มาก)	4.40 (มาก)
- การติดตามประเมินผล	4.60 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)	4.00 (มาก)
- ผู้ปกครอง	4.80 (มากที่สุด)	4.60 (มากที่สุด)	4.20 (มาก)	4.40 (มาก)
- การบริการต่างๆ	4.80 (มากที่สุด)	4.20 (มาก)	4.00 (มาก)	4.20 (มาก)

ประเด็น	ความเหมาะสม	ความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติ	ความ สอดคล้องกับ บริบท	การนำไปใช้ ประโยชน์ ได้จริง
การอธิบายรูปแบบ	4.20 (มาก)	4.40 (มาก)	4.20 (มาก)	4.20 (มาก)
ภาพรวมของรูปแบบ	4.80 (มากที่สุด)	4.60 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)	4.80 (มากที่สุด)

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตร
แรงงานต่างด้าว พบว่าผลการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมา
อภิปราย ดังต่อไปนี้

นโยบายและสภาพการณ์ในปัจจุบันด้านการบริหารจัดการศึกษาของ
บุตรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย จากผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมี
แนวนโยบายที่เปิดโอกาสให้เด็กทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้โดย
ไม่มีข้อจำกัด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานะทางกฎหมาย ฐานะความพร้อมทาง
เศรษฐกิจการเงินของครอบครัว ตลอดจนโอกาสที่จะเลือกรูปแบบการจัดการ
เรียนการสอนที่หลากหลาย อันเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะที่เรียกว่า
การศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All: EFA) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ
อรรถพร นิมตลุง (2552: 40) การที่หน่วยงานหลักคือกระทรวงศึกษาธิการมี
แนวนโยบาย ที่จะให้เด็กทุกคนที่มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะเข้าเรียนแม้ไม่มีหลักฐาน
ทางทะเบียนราษฎร์ ก็สามารถเข้าศึกษาได้โดยใช้แบบบันทึกแจ้งทะเบียน
ประวัติเด็กเพื่อใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการลงทะเบียนของเด็ก

การพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว ด้าน
ครูผู้สอนจากผลการวิจัย พบว่าจำนวนครูเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ
จัดการเรียนการสอนมากที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนควรมีจำนวนที่เพียงพอ
เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่ต้องดูแล และรวมถึงการที่จะมีครูผู้สอนที่มี
สัญชาติเดียวกับผู้เรียนนั้นมีความจำเป็นเช่นกัน ทั้งนี้จากการที่ครูผู้สอนมี
สัญชาติเดียวกันกับผู้เรียนก็จะช่วยลดปัญหาในเรื่องของการสื่อสารระหว่างกัน

เพิ่มโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้รวดเร็ว ชัดเจน นอกจากนี้ควรมีความเสียสละ รักเด็ก และรักในงานที่ทำ ทั้งนี้เป็นคุณสมบัติที่ดีของครูที่ผลการวิจัยค้นพบ

ด้านการเรียนการสอน พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนบางวิชาควรแยกชั้นเรียนกับนักเรียนไทยนั้นมีความจำเป็น ซึ่งขัดกับแนวความคิดใหม่ที่เรียกว่า การศึกษาแบบเรียนร่วม (Inclusive Education or Inclusion Approach) (อรรวรรณ นิมตกุล, 2552) เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นให้ทุกคนได้เรียนในชั้นเรียนปกติร่วมกัน อันเป็นแนวคิดที่ทำหายทางโรงเรียนและครูผู้สอน ที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อเด็กทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันทุกคน ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรควรต้องพิจารณาถึงความหลากหลายของกลุ่มเด็กนักเรียน โดยพิจารณาให้มีเวลาที่ยืดหยุ่นในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ครูมีอิสระในการเลือกวิธีการสอน มีการอบรมครูเป็นพิเศษเพื่อให้เกิดการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายของผู้เรียน นักเรียนได้รับการประเมินผลการทำงานในชั้นเรียน และมีการจัดอบรมนอกสถานที่ นอกจากนี้พบว่า การเรียนการสอน ควรมีการเพิ่มชั่วโมงเรียน เพิ่มชั่วโมงกิจกรรม มีการฝึกทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อสำรวจศักยภาพในการค้นพบตัวเอง และเอื้อต่อการมีวิชาชีพเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตได้

ด้านชุมชน โดยปกติกลุ่มผู้ย้ายถิ่นจะมีลักษณะการเลือกสถานที่พักอาศัยในลักษณะของการรวมกลุ่มอยู่ร่วมกันหรือพักอาศัยในระยะที่ไม่ไกลจากกันมากนัก (Ethnic Community) อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกเป็นพวกพ้อง กลายเป็นชุมชนใหม่ที่มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งจะมีสำนึกในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ดังนั้น จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ การปรับตัว ตลอดจนการศึกษาของเด็ก หากชุมชนนั้นเห็นความสำคัญของการศึกษาเด็กก็จะมีโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาได้สูงกว่า ชุมชนที่ไม่เห็นความสำคัญ ซึ่งเด็กอาจจะถูกผลักดันเข้าสู่ตลาดแรงงานเร็วกว่าที่ควรจะเป็น การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน

และสถานศึกษา เช่น การนำปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมสอน ร่วมอบรมให้กับเด็กนักเรียนในสถานศึกษา จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเอื้อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ อูซา ฎุมิ (2534) ที่กล่าวถึงลักษณะของชุมชนที่มีการประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกรรมก็จะให้ความร่วมมือกับทางสถานศึกษามากกว่าชุมชนที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม

ด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน พบว่า ฐานะการเงินของครอบครัวที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการเรียนเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น ทั้งนี้แม้จะพบว่าทางกระทรวงศึกษาธิการจะให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กทุกคน ตามคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและเป็นการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ จึงมีแนวนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2558 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณตาม พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา จำนวน 41,089,496,500 บาท ซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวครอบคลุมในค่าใช้จ่ายของการจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558: 7) แต่ถึงกระนั้นจากผลการวิจัยยังคงพบว่าการเก็บค่าบำรุงรักษาหรือค่ากิจกรรม โดยสถานศึกษาเรียกว่าค่าสนับสนุนกิจกรรม

ด้านสื่อการสอน พบว่า การมีทักษะในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ นั้นเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น เนื่องจากสื่อการสอนนับว่าเป็นตัวกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ให้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา จึงนับว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการเรียน การสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันที่มีการนำแนวคิดการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ (ครรชิต

มาลัยวงศ์, 2535) ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าบุตรแรงงานต่างด้าวมียุทธศาสตร์ในเรื่องของภาษาไทย การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมจึงเป็นการเอื้อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้มากขึ้น

ด้านเนื้อหาที่ทำการเรียนการสอน ที่มีความจำเป็นในความคิดเห็นของผู้เรียนคือ เนื้อหานั้นสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ในขณะที่มีความคิดเห็นของผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะให้เพิ่มเนื้อหาในเรื่องของภาษาของชนชาติตน เช่น ภาษาพม่า เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่พบว่าเด็กไม่สนใจที่จะฝึกเขียน อ่าน หรือพูดในภาษาของสัญชาติตนเอง โดยเฉพาะเด็กที่เกิดและโตในประเทศไทย การไม่ยอมสื่อสารด้วยภาษาพม่าดังกล่าว ก่อให้เกิดความกังวลใจเพราะเมื่อครบคร้วต้องเดินทางกลับประเทศ การไม่สามารถสื่อสารได้ของเด็กจะเป็นปัญหาการปรับตัวในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Reynold (2002: 20) ซึ่งได้อธิบายถึงเรื่องการปรับตัวไว้ว่า ในหลายครั้งการพยายามที่จะปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสิ่งใหม่ก่อให้เกิดการละเลยต่อวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่และในบางครั้งส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมสูญหายไป ซึ่งการไม่ยอมพูด เขียน หรืออ่านภาษาตามสัญชาติของตน เป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่เรียกว่าการผสมกลมกลืนทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Receptional Assimilation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Redfield (1936: 149-152) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม พฤติกรรมดังกล่าวจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาหากเด็กใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย แต่หากต้องเดินทางกลับประเทศก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ตามที่กลุ่มผู้ปกครองวิตกกังวล

ด้านผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีการวางแผนการเรียนร่วมกันกับเด็ก อันเป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 2) ที่พบว่าครอบครัวเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอย่างมาก เนื่องจากผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจที่จะให้บุตรเข้าเรียนในสถานศึกษาหรือไม่ หรือหากอนุญาตให้เรียนจะให้เรียนที่ใด ล้วนเป็นสิทธิขาดที่ผู้ปกครองกำหนด ซึ่งความคิดเห็นต่อการอนุญาตให้บุตรได้เรียนดังกล่าว มี

ความสัมพันธ์ก็ระยะเวลาที่ผู้ปกครองเข้ามาทำงาน อยู่อาศัยในประเทศไทย ด้วย กล่าวคือ หากผู้ปกครองเข้ามาทำงานในประเทศไทยนานพอสมควร โดยส่วนใหญ่จะยินดีให้บุตรได้เรียนหนังสือ ขณะที่กลุ่มผู้ปกครองที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยได้ไม่นาน จะมีสัดส่วนที่น้อยกว่าที่จะไม่ยินยอมให้บุตรเข้าเรียน หรือหากอนุญาตให้เข้าเรียนก็มีบุตรแรงงานต่างด้าวที่ลาออกหรือย้ายโรงเรียนกลางคัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายภาครัฐที่ยังไม่ชัดเจนกับคนกลุ่มนี้ รวมถึงความไม่เข้าใจของผู้ปกครองถึงนโยบายที่เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาได้ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางกฎหมายทั้งของตัวเองและสถานภาพทางกฎหมายของผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะ

ท้ายที่สุดจากผลการวิจัย พบว่า ในระดับนโยบายการกำหนดนโยบาย ด้านการศึกษาควรที่จะคำนึงถึงความแตกต่างและลักษณะเฉพาะของกลุ่มเด็กที่มีความหลากหลาย และข้อจำกัดที่มีความเฉพาะ เช่น ข้อจำกัด ด้านภาษา ข้อจำกัดด้านฐานะทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การจัดหลักสูตรสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวที่บุตรของแรงงานข้ามชาติ ต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็ก ร่วมด้วย อาทิเช่น การจัดหลักสูตรที่เน้นในด้านสายอาชีพ เพื่อปูพื้นฐานสู่การทำงานในอนาคต ในระดับสถานศึกษา ควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายเกี่ยวพันระหว่างกัน เช่น งบประมาณเพิ่มเติม โอกาสในการฝึกปฏิบัติงานจริง โอกาสในการเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานโดยตรงจากผู้ประกอบการ เป็นต้น และในระดับครูผู้สอน เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูที่มีประสบการณ์ในการสอนผู้เรียนที่มีความหลากหลาย หรือผู้เรียนที่มีข้อจำกัดในด้านการปรับตัว เช่น ภาษา ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง ความพร้อมของผู้ปกครอง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยปฏิบัติหลัก ได้แสดงออกในการให้ความสำคัญต่อประเด็นการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงาน

ต่างด้าว แต่ท้ายที่สุดสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งคือผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หากผู้ปฏิบัติไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจน เป็นไปในแนวทางเดียวกันย่อมยากที่จะก่อให้เกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวังไว้ การทำความเข้าใจระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้นำไปปฏิบัติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการจัดหางาน. (2548). ผลการดำเนินการจัดระบบการจ้างแรงงานต่าง
ด้าวสัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา ที่น่าสนใจ ปี พ.ศ.2547. ศูนย์
 ปฏิบัติการจัดระบบการทำงานของคนต่างด้าว. (อัดสำเนา).
- กรมการจัดหางาน. (2550). ผลการพิจารณาอนุญาตการทำงานของคนต่าง
ด้าว สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ประจำปี 2549. กระทรวง
 แรงงาน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://wp.doe.go.th/wp/
 images/statistic/sy/sy2549.pdf](http://wp.doe.go.th/wp/images/statistic/sy/sy2549.pdf) (วันที่เข้าถึง 1 มีนาคม 2559).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). รายงานการติดตามการศึกษาเพื่อปวงชนของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภา
 การศึกษา.
- กระทรวงแรงงาน. (2551). **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.
 2551.** ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125. ตอนที่ 37ก 2551. 22 (กุมภาพันธ์
 2559): 24-43. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [https://www.mwit.ac.th/
 ~person/01-Statutes/National Education. Pdf.](https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/National%20Education.Pdf) (วันที่เข้าถึง 3
 มีนาคม 2559).
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. (2558). **บรรยายสรุปจังหวัด
 สมุทรสาคร.** สมุทรสาคร: สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (อัดสำเนา).
- ครรรชิต มาลัยวงศ์. (2535). **เทคโนโลยีสารสนเทศ.** กรุงเทพมหานคร:
 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน.
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.” **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 116.
 ตอนที่ 74 ก. (19 สิงหาคม 2551): 1-28.

ธวัชวรรณ ยอดพยุง และนรรัตน์ อาชวนิจกุล. (2547). “ข้อมูลบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยในความดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.” ใน **คนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้าง? มีจำนวนเท่าไร? ระบบฐานข้อมูลแบบไหนคือคำตอบ?**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

เปรมใจ วังศิริไพศาล. (2557). “ทางเลือกนโยบายการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างชาติในประเทศไทยภายใต้บริบทอาเซียน: การวิเคราะห์ตามทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์ปฏิบัติการจัดระบบการทำงานของคนต่างด้าว. (2548). **ผลการดำเนินการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา ที่น่าสนใจ ปี พ.ศ. 2547.** (อัดสำเนา).

ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย. (2549). **การใช้แรงงานเด็กภาคประมงต่อเนื่องประมง เกษตรกรรม และคนรับใช้ในบ้าน จังหวัดสมุทรสาคร.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศรีบูรณคอมพิวเตอร์การพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (2559). **ข้อมูลการจัดการศึกษาให้กับบุตรแรงงานต่างด้าวไร้สัญชาติ ประจำปีการศึกษา 2558 จังหวัดสมุทรสาคร.** (อัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟิค จำกัด.

- สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (2557). **ประวัติความเป็นมาจังหวัดสมุทรสาคร.** ฝ่ายประชาสัมพันธ์ จังหวัดสมุทรสาคร. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.samutsakhon.go.th/2014-01-04-19-08-26/2014-01-04-19-32-59>. (วันที่เข้าถึง 4 มีนาคม 2559).
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2548). **ร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.... (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย).** สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99204015&key_word=&owner_dep=%C8%B8&meet_date_dd=05&meet_date_mm=07&meet_date_yyyy=2548&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=&meet_date_mm2=&meet_date_yyyy2=. (วันที่เข้าถึง 26 กุมภาพันธ์ 2559).
- สำนักนโยบายและแผน การศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **แนวทางการดำเนินงาน โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2559). **สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ข้อมูลประจำเดือนมกราคม 2559.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://wp.doe.go.th/wp/images/statistic/sm/59/sm0159.pdf>. (วันที่เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2559).
- อรรธรณ นิมิตลุง. (2552). “การศึกษาแบบเรียนรวม: หนทางนำไปสู่การศึกษาเพื่อปวงชน.” *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 2: 40-53.

อุษา ภูมิ. (2534). “ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับชุมชนศึกษา กรณีจังหวัดสมุทรสาคร.” วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Best, J.W. (1981). **Research in Education**. (Online). Available: <http://ww2.odu.edu/~jritz/attachments/reined.pdf> (Accessed 15 June 2015)

Castles, S. & Miller, M.J. (2004). **Age of Migration: International Population Movements in the Modern World**. 4th edition. Palgrave Macmillan.

Chinvarasopak, P., Peerapatanopokin, W., Archavanitkul, K., Singkul, N., Sinvuttaya, S., Disthawong, N. & Kantayaporn, T. (2013). “Size Estimates of Three Migrant Groups in Bangkok: Citizens of Myanmar, Lao PDR and Cambodia.” **Journal of Population and Social Studies**. 21(2): 208-226.

International Organization for Migration. (2010). **World Migration Report 2010**. Switzerland: Imprimerie Courand et Associés.

Jeffrey G. R. (2002). Host Societies and the Reception of Immigrants, Markets and Policies.” **International Migration Review**, 36: 1005-1168. (Online). Available: https://www.jstor.org/stable/4149489?seq=1#page_scan_tab_contents. (Accessed 15 June 2015).

Redfield, R., Linton, R. & Herskovits, M.J. (1936). “Memorandum for the study of acculturation.” **American Anthropologist**, 38: 149-152. (Online). Available: https://www.jstor.org/stable/662563?seq=1#page_scan_tab_contents. (Accessed 15 June 2015).

Reynold F. (2002). “The New Second Generation in the United States.” **International Migration Review**, 36: 669-701. (Online). Available: <https://www.jstor.org/stable/4149559>. (Accessed 15 June 2015).

สัมภาษณ์

นริศ ทวีสุข. ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา. 29 มกราคม 2559.

สัมภาษณ์.

นิวัฒน์ รุ่งสาคร. รองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร. 29 มกราคม 2559.

สัมภาษณ์.

ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. 29 มกราคม 2559.

สัมภาษณ์.

อภิวัฒน์ บุญอมร. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศิริมงคล. 29 มกราคม 2559.

สัมภาษณ์.

